

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת וארא

פרשת שילוח עבדים

עשר מכות ניחתו על המצרים בשל רוע לבבם וסירובם לשחרר את בני ישראל, שבע מתוכן מניוּת בפרשתנו. סוף סוף יכלו העבדים המסכנים לצפות לשינוי במצבם ולחלום על היום שבו יהיו חופשיים לנפשם. בקריאה שטחית של הפרשה נראה שישראל לא נצטוו בשלב זה במצוות, אך לא כך ראו חז"ל. לדברי חז"ל עוד בשבתם של ישראל במצרים ה' מצווה אותם:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וַיֹּצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שמות ו, יג).

משה מצווה את פרעה בדבר ה' לשחרר את ישראל, אך מהו הציווי שהוא מצווה את בני ישראל? מפרשים רבים רואים בפסוק זה בקשה מבני ישראל להתכונן לגאולתם, אולם חכמינו זיכרונם לברכה ראו בו הוראה ברורה לבני ישראל שאחרי שישתחררו ממצרים לא ישעבדו עבדים בעצמם לעולם:

"ואתיה כהיא דאמר רבי שמואל בר רב יצחק: וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל, על מה ציום? על פרשת שילוח עבדים. ואתיה כהיא דאמר רבי הילא: לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים, הדא הוא דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו'" (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה).

בדרכו של עולם ישנה סכנה שהעבד של אתמול יתנהג כפי שהתנהגו איתו כשהפוך בעצמו לאדון, ועל כן כשציווה ה' את משה ואהרן לגאול את ישראל הוא הודיע להם: אומנם הגיע העת לשחרר את ישראל, אך השחרור מותנה בקבלה שיקבלו עליהם ישראל – לא לעשות לאחרים מה שעשו להם ולא לנצל איש את אחיו.

כאלף שנה מאוחר יותר הנביא ירמיהו מתרה בישראל שהם יצאו לגלות בגלל שהם משעבדים את אחיהם:

"וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר. כֹּה אָמַר ה' אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי כְרַתִּי בְרִית אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם מִבֵּית עֲבָדִים לֵאמֹר. מִקֵּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים תִּשְׁלַחֻוּ אִישׁ אֶת אֶחָיו הָעֵבֶרִי אֲשֶׁר יִמְכַר לָךְ וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וְשִׁלַּחְתּוּ חֲפָשִׁי מֵעִמָּךְ וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם. [...] וְתִשְׁבּוּ וְתִחַלְלוּ אֶת שְׁמִי וְתִשְׁבּוּ אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שִׁפְחָתוֹ אֲשֶׁר שִׁלַּחְתֶּם חֲפָשִׁים לְנַפְשָׁם וְתִקְבְּשׁוּ אֹתָם לְהִיּוֹת לָכֶם לְעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת. לִכֵּן כֹּה אָמַר ה' אֲתֶם לֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי לְקָרָא דְרֹר אִישׁ לְאֶחָיו וְאִישׁ לְרֵעֵהוּ הַנְּנִי קָרָא לָכֶם דְרֹר נְאֻם ה' אֵל הַחֲרֹב אֵל הַדְּבָר וְאֵל הָרֶעִב וְנִתְתִּי אֶתְכֶם לְזַעְעוֹה לְכָל מַמְלַכֹת הָאָרֶץ" (ירמיהו לד, יב-יז).

ברוך ה' בימינו, כשגאולת ישראל נותנת את אותותיה בכול, אין עבדות בישראל, אך אנו מצווים לזכור שפעם היינו עבדים במצרים. עלינו להקפיד שלא להתנשא איש על רעהו – ולבנות חברה שדואגת לכולם, חזקים כחלשים. כך נזכה בעזרת ה' לגאולה שלמה.

"צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשָׁבִיהָ בְּצִדְקָה"¹.

שאל דוד בוצ'קו

¹ ישעיהו א, כז.